Была вайна

«А ЯШЧЭ АДНЫМ ПОМНІКАМ МОЖА СЛУЖЫЦЬ ВЁСКА...»

Без ведання гісторыі, яе мінулага немагчыма выхаваць годных маладых людзей. Любоў да сваёй сям'і, да малой і вялікай радзімы прыходзіць да чалавека праз павагу да сваіх каранёў.
У гэтым матэрыяле я хачу расказаць пра свайго сваяка Івана Апанасавіча Рудкоўскага, якога людзі ведалі як добрага чалавека і настаўніка, як ваеннага лётчыка, удзельніка Вялікай Айчыннай вайны.

Аб тым, ШТО давялося перажыць Івану Апанасавічу, мне нагадаў мой дзядзька Васіль Мікалаевіч Грышчанка. Ён успамінаў: «Мы з братам былі малымі, калі неяк у госці да нас прыйшоў дзядзька Іван. Як заўжды, ён прынёс нам гасцінцаў, потым разам з бацькамі сеў за стол. Праз нейкі час размова там зайшла пра вайну. Мы з братам з печы ўсё ўважліва слухалі. Асабліва ж навастрылі вушы тады, калі дзядзька сказаў, што хоча адкрыцца, даверыць нашым бацькам вялікую тайну, пра якую столькі гадоў не казаў нікому, і яны, маўляў, казаць не павінны...

Так і атрымалася, — падсумаваў Васіль Мікалаевіч, — наша сям'я ведала і захаплялася ўчынкам дзядзькі, але распаўсюджвацца пра яго не любіла».

...Калі па парадку, то ўсё выглядала так. Нарадзіўся Іван Апанасавіч Рудкоўскі ў вёсцы Мокрае Быхаўскага раёна 15 мая 1918 года. Да вайны скончыў Макранскую сярэднюю школу, адслужыў у войску. А ў час яе, як многія і старыя, і малыя, пайшоў ваяваць. Прычым рабіў гэта не абы-як: дакладна вядома, што ў 1942-м Іван Апанасавіч быў узнагароджаны медалямі «За абарону Сталінграда» і «За адвагу», у 1943-м — ордэнам Чырвонай Зоркі.

Гэтак жа вядома, што ў гады вайны Іван Апанасавіч быў лётчыкам.

А таямніца, якую свята захоўвала яго радня, заключалася ў тым, што аднойчы ён атрымаў загад разбамбіць... сваю (!) Макранскую школу, на першым паверсе якой знаходзіўся нямецкі штаб, а на другім — шпіталь.

Але было як выканаць той загад, калі школа знаходзіцца ў вёсцы, калі ў выніку бамбёжкі проста непазбежныя і пажар, і ахвяры сярод сваіх...

Цяжка нават уявіць, што перажыў тады лётчык! З аднаго боку, нельга не выканаць загад, а з іншага...

Як скінуць бомбу на вёску, дзе сам нарадзіўся, дзе жывуць бацькі і бабулі-дзядулі, сёстры, браты, цёткі і дзядзькі, землякі, як зруйнаваць школу, дзе сам жа вучыўся...

Выбар у Івана Апанасавіча быў вельмі цяжкі, але ён яго зрабіў: падчас палёту скіраваў штурвал у бок Сарочынскага лесу, скінуў бомбу ў балота. Іншымі словамі, без жалю да сябе вырашыў, што лепей загіне сам, чым загубіць родную вёску, няхай сабе і разам з ворагам...

Шукаючы інфармацыю пра свайго сваяка і — несумненна — героя, мы з сынам Паўлам вывучылі інфармацыю на сайтах «Подзвіг народа» і «Памяць народа», знайшлі нумар пасведчання ветэрана і назвы яго воінскіх часцей, наведалі Быхаўскі ваенкамат, дзе ўпэўніліся, што Іван Апанасавіч Рудкоўскі (там, праўда, прозвішча запісана як Руткоўскі) сапраўды нарадзіўся ў 1918-м, што скончыў ваяваць у званні капітана...

Распыталі мы і яго сваякоў. Ад цёткі Валянціны, роднай пляменніцы Івана Апанасавіча, даведаліся, што ў яго было тры сястры, дзве вышэйшыя адукацыі і спіна ўся ў шрамах ад раненняў, што першая жонка Дуся памерла вельмі маладой ад цяжкай хваробы, што з другой у горадзе Орску Аранбургскай вобласці ён гадаваў сына Анатоля...

І гэтая пляменніца, і іншая радня згадваюць, што Іван Апанасавіч быў добрым, шчырым чалавекам — сапраўдным настаўнікам. Пахаваны ён на нашых Макранскіх могілках. Там жа некалі даўно яму пастаўлены сціплы помнік.

А яшчэ адным, як нам здаецца, можа служыць вёска, якую ён не спаліў, не знішчыў.

І можа служыць школа, у якой па-ранейшаму вучацца дзеці, а я працую настаўніцай.

Алена Цывілька,

аг. Мокрае, Быхаўскі раён.

Думаю так

«НЕ ШУКАЙЦЕ ІДЭАЛЬНЫХ ЛЮДЗЕЙ, БО ТАКІХ ПРОСТА НЕ БЫВАЕ»

Гэта заканамерна: з узростам, а тым больш ля парога ў лепшы свет, чалавек азіраецца назад, на пражытыя ім гады, глядзіць, што паспеў зрабіць (і правільна!), а што трэба было іначай.
Добра тым, хто цяпер за рулём: не ведаеш дарогі — уключай навігатар. А вось у жыцці...
Хто сарыентуе (асабліва маладых), хто падкажа, як калі паступіць, чым трэба даражыць і чаго трымацца?

Я — чалавек немалады. На працягу пражытых гадоў мела многа знаёмых і сяброў (прычым самых розных прафесій-пасад), не раз адчувала падтрымку і перажывала здраду, заўсёды шмат чытала і думала... Што-нішто з гэтай здабытай інфармацыі брала, як той казаў, на ўзбраенне, кіравалася ў жыцці і вось што зараз скажу. Пакуль птушка жывая, яна з'ядае мурашак, як толькі гіне, — мурашкі з'ядаюць яе. Так уладкавана жыццё. І нічога з гэтым не зробіш. Абставіны могуць змяніцца ў кожны момант... А таму не варта старацца некага перавыхаваць, змяніць, перарабіць на свой капыл, абясцэніць тое, што вас акружае.

Ну сапраўды: час нашага жыцця падобны да ракі. Бачыш яе і ведаеш, што ў адну і тую ж ваду нельга ўвайсці двойчы. Жыць трэба ў руху і спяшацца рабіць дабро. Іншага часу не будзе. Значыць, радуйцеся таму, што маеце, — кожнай хвіліне свайго жыцця, беражыце час і людзей, што побач, і, калі ласка, не шукайце знешняй прыгажосці ды ідэальных спадарожнікаў (бо іх, вось такіх, проста не бывае).

Так што няхай сярод вашых блізкіх і сяброў будуць тыя, хто паважае сябе, хто цэніць вас. Шануйце Бога і жыццё, даражыце сям'ёй і сябрамі...

Бога — таму што гэта наша сумленне. Жыццё — таму што яно кароткае. Сям'ю — таму што яна ўнікальная і толькі ваша, а сяброў — таму што яны сёння рэдкасць.

...Я жыву і думаю так. А калі гэтыя думкі стануць карыснымі для некага яшчэ, буду проста рада.

Ніна Бурко,

Бярэзінскі раён.

Як ёсць...

УСЕ МЫ БУДЗЕМ СТАРЫМІ...

Калі пашанцуе

«І чаго гэтых пенсіянераў носіць? Чаму яны дома не сядзяць?!» — абураюцца часам людзі так званага працаздольнага ўзросту ў грамадскім транспарце, у крамах, чэргах...
Што казаць: многіх раздражняе чужая марудлівасць, буркатня, спроба звярнуць увагу... Але ж розныя бываюць людзі, розныя сітуацыі.

...Гэтага пажылога мужчыну (гадоў васьмідзесяці) нельга было не заўважыць. Ён вельмі памалу хадзіў па краме і нешта сабе выбіраў, гэтак жа марудна падышоў да касы, пастаяў, павітаўся з касіркай і, што называецца, адважыў ёй камплімент, стаў памалу выкладваць з кошыка свае пакупкі, даставаць грошы...

А далей касір сама адлічыла патрэбную суму (у дзядулі моцна дрыжэлі рукі), падала яму чэк і рэшту. Іншая работніца крамы дапамагла пенсіянеру скласці ў пакет прадукты і правяла да выхаду, не забыўшыся пры гэтым нагадаць, каб не спяшаўся, каб ішоў асцярожна...

Усё гэта — што і казаць — заняло трохі лішняга часу, затрымала іншых пакупнікоў, але ж, дзякаваць богу, ніхто з нашай чаргі не стаў абурацца ды падганяць ні пажылога чалавека, ні касірку.

Чаму? Адказ, па-мойму, просты: усе мы (калі, вядома ж, пашчасціць) будзем старымі.

Гэта бясспрэчная ісціна. І ўсё ж кожны раз, калі становішся сведкай звычайнай чалавечай увагі і дабрыні, сэнс спасцігаеш па-новаму.

Вольга Фядзяшына,

г. Слуцк.

Дзейныя асобы

«Многія цяпер адрываюцца ад сваіх каранёў...»

Мікалай Іванавіч Быхаўцаў родам з Ваўкавыска. У 1970-м скончыў сярэднюю школу № 5, потым — Мінскі электратэхнікум сувязі, адслужыў у войску. Ён жа, завочна атрымаўшы вышэйшую адукацыю, каля 30 гадоў працаваў інжынерам кабельнай міжгародняй сувязі і за апошнія 20 апублікаваў каля 80 артыкулаў па гісторыі Ваўкавышчыны, выдаў 24 нумары ўласнага краязнаўчага часопіса.

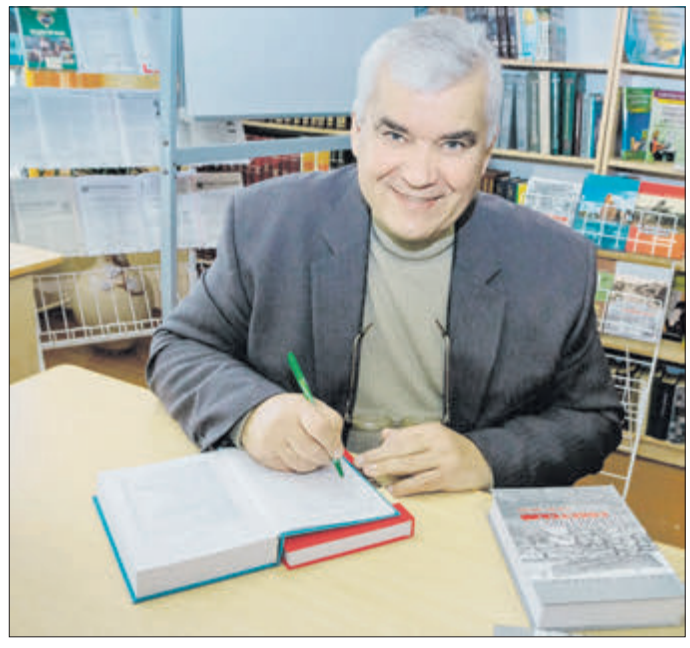

У пошуках звестак аб родным краі Мікалай Іванавіч аб'ездзіў архівы і музеі Мінска, Вільнюса, Санкт-Пецярбурга, Польшчы. Назвы яго кніг кажуць самі за сябе: «Паўстанне 1863—1864 гадоў у Ваўкавыскім павеце», «Гісторыя асветы на Ваўкавышчыне да 1915 года», «Першыя саветы», «На Ваўкавысцкім напрамку: 22—29 чэрвеня 1941 года»...

— Я даўно ўжо збіраю матэрыялы для гісторыка-геаграфічнага слоўніка Ваўкавыскага павета, — кажа Мікалай Іванавіч. — Чаму не раёна? Павет існаваў з 1507-га да 1940-га — больш за 400 гадоў! У слоўніку знойдуць месца гісторыі маёнткаў і фальваркаў, касцёлаў і цэркваў, спісы жыхароў кожнай вёскі ў розныя часы, карацей, усё, што пашчасціла знайсці ў архівах, бібліятэках, інтэрнэце і нават у прыватных размовах з людзьмі. Самыя раннія звесткі пра населеныя пункты Ваўкавышчыны захаваліся ў метрыках ВКЛ, якія перыядычна выдаюцца асобнымі кнігамі. Яшчэ адна крыніца інфармацыі — інвентары маёнткаў і старасташ, дзе падрабязна апісвалася іх маёмасць разам з прозвішчамі падуладных сялян. Кожны з населеных пунктаў у слоўніку будзе праілюстраваны і пазначаны дакладнымі геаграфічнымі каардынатамі.

Дзеля чаго ўсё гэта?

Па словах краязнаўцы, многія цяпер адрываюцца ад сваіх каранёў, не могуць назваць хоць бы пяць пакаленняў продкаў, не кажучы пра тое, каб ведаць, дзе яны пахаваныя. «Мне вельмі хацелася б прыцягнуць увагу да краязнаўчага руху, — кажа Мікалай Іванавіч, — зацікавіць інфармацыяй аб малой радзіме. Спадзяюся, што мая праца паспрыяе ў гэтым, стане своеасаблівым дапаможнікам, а некага, магчыма, і натхніць на стварэнне аналагічных слоўнікаў...?»

Працу над сваім слоўнікам Мікалай Быхаўцаў ужо завяршае. Праўда, пытанне з яго выданнем застаецца пакуль адкрытым.

Сяргей Чыгрын,

г. Слонім.